

колеса». Підходи до їх формування були запозичені з принципів функціонування інституту місцевих податків і зборів, самооподаткування та цільових фондів, утворених місцевими радами. Вони є своєрідним симбіозом, природним етапом еволюції ресурсної бази органів влади на місцях та вершиною розвитку демократичних перетворень. Для впровадження цих платежів потрібні політична воля, уникнення дискусії в Конституції, бюджетному й податковому законодавствах і єдиний підхід, що базується на чітких критеріях.

Література:

1. Сиринов М. А. Местные финансы. М.: Гос. изд-во, 1926. 216 с.
2. Холматов М. Особенности системы местных налогов и сборов: международный опыт, существующая практика и возможности ее адаптации для Республики Таджикистан / М. Холматов, Л. Борунова. Душанбе, 2014. 43 с.

Русін Віктор Миколайович

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

Дрозд Леся Михайлівна

*В.о. завідувача сектору інформаційних технологій та захисту інформації
Калуського УДКСУ Івано-Франківської області*

КОНТРОЛЬ ОРГАНІВ КАЗНАЧЕЙСТВА ЗА ВИТРАЧАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Державна казначейська служба України є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів. Основним призначенням цього органу є забезпечення касового виконання бюджетів. Однак, хоча й Казначейство не є спеціалізованим органом державного фінансового контролю, в процесі своєї діяльності воно реалізовує широкий спектр контрольних повноважень за рухом бюджетних коштів. В контексті цільового та ефективного витрачання бюджетних коштів досить актуальним є дослідження контрольних повноважень органів казначейства за витрачанням бюджетних коштів та з'ясування результатів цієї діяльності.

Метою цього дослідження є з'ясування видів фінансового контролю, який здійснюють органи Казначейства за витрачанням бюджетних коштів та проведення аналізу показників виявлених порушень бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу в процесі здійснення цього контролю.

Органи казначейства здійснюють контроль бюджетних повноважень у процесі зарахування надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів, за цільовим витрачанням коштів державного та місцевих бюджетів розпорядниками й одержувачами бюджетних коштів, а також заходи з питань дотримання бюджетного законодавства, порядку ведення бухгалтерського обліку та складання звітності бюджетними установами [1].

Основний спектр контрольних повноважень органів казначейства реалізується в процесі виконання видаткової частини державного та місцевих бюджетів. Згідно норм Бюджетного кодексу України [2] та положення про Державну казначейську службу України до повноважень Казначейства України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства в процесі виконання бюджетів за видатками належить здійснення контролю за:

- 1) веденням бухгалтерського обліку всіх витрат бюджетних коштів;
- 2) відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;
- 3) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми;
- 4) відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням;
- 5) дотриманням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, вимог законодавства у сфері закупівель в частині наявності, відповідності та правильності оформлення документів.

В процесі реалізації цих контрольних повноважень органи казначейства можуть виявляти певні порушення бюджетного законодавства розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. При виявленні таких порушень органи казначейства до порушників бюджетного законодавства можуть застосовуватися певні заходи впливу, а саме:

- 1) попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства. Такий захід застосовується в усіх випадках виявлення

порушень бюджетного законодавства. Розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, в діяльності яких виявлено порушення бюджетного законодавства мають усунути такі правопорушення в строк до 30 календарних днів;

2) зупинення операцій з бюджетними коштами;

3) призупинення бюджетних асигнувань.

В межах реалізації контрольних повноважень органами Державної казначейської служби України за 9 місяці 2018 року попереджено 11 684 порушення бюджетного законодавства, допущених розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів на загальну суму 9 826,0 млн. грн. (табл. 1). Крім цього, в процесі подання кошторисів та інших документів, що застосовуються при виконанні бюджету, у разі недотримання порядків відкриття (закриття) рахунків, подання фінансової і бюджетної звітностей та інших випадках порушення бюджетного законодавства по державному та місцевих бюджетам надано 6058 попереджень на суму 8 911,3 млн. гривень [3].

Таблиця 1

Структура наданих органами ДКСУ розпорядникам (одержувачам) бюджетних коштів попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства за січень-вересень 2018 р.

Порушення бюджетного законодавства	Державний бюджет		Місцеві бюджети		Разом	
	К-сть	Сума, млн. грн.	К-сть	Сума, млн. грн.	К-сть	Сума, млн. грн.
У процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань	1951	3470,9	8893	6017,4	10844	9488,3
При прийнятті до виконання платіжних доручень	135	136,0	705	201,7	840	337,7
Разом	2086	3606,9	9598	6219,1	11684	9826

Більшість виявлених порушень розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів було усунуто. Станом на 1 жовтня 2018 р. усунуто 11 321 порушень бюджетного законодавства на загальну суму 9 365,6 млн. грн. [4] (табл. 2).

Крім цього, розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів було усунуто 5 578 порушень на суму 4 550,5 млн. грн., зафіксованих органами Державної казначейської служби України у попередженнях про неналежне виконання бюджетного законодавства в процесі подання

кошторисів та інших документів, що застосовуються при виконанні державного та місцевих бюджетів, у разі недотримання порядків відкриття (закриття) рахунків, подання фінансової і бюджетної звітностей та інших випадках порушення норм бюджетного законодавства [4].

Таблиця 2

Структура усунутих розпорядникам (одержувачам) бюджетних коштів попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства за січень-вересень 2018 р.

Порушення бюджетного законодавства	Державний бюджет		Місцеві бюджети		Разом	
	К-сть	Сума, млн. грн.	К-сть	Сума, млн. грн.	К-сть	Сума, млн. грн.
У процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань	1921	3456,2	8614	5604,3	10535	9060,5
При прийнятті до виконання платіжних доручень	134	130,9	652	174,2	786	305,1
Разом	2055	3587,1	9266	5778,5	11321	9365,6

Органи Державної казначейської служби України в межах повноважень, передбачених статтями 112 та 118 Бюджетного кодексу України за порушення учасниками бюджетного процесу вимог бюджетного законодавства застосовували такі заходи впливу як зупинення операцій з бюджетними коштами на рахунках розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів. Станом на 01.10.2018 року органами Державної казначейської служби України оформлено 1165 протоколів про порушення бюджетного законодавства та складено 1315 розпоряджень про зупинення операцій з бюджетними коштами на рахунках розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, а саме:

– при виконанні державного бюджету – 284 протоколи та 322 розпорядження;

– при виконанні місцевих бюджетів – 881 протокол та 993 розпорядження [5].

Станом на 01.10.2018 розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів щодо яких органами ДКСУ було застосовано такі заходи впливу як зупинення операцій з бюджетними коштами більшість порушень було усунуто, зокрема 870 порушень бюджетного законодавства на загальну суму 1 871,0 млн. грн.

Отже, із наведених вище даних можемо стверджувати, що в процесі

виконання державного та місцевих бюджетів за видатками органи Державної казначейської служби України реалізують ряд контрольних повноважень, що дають можливість в процесі попереднього та поточного контролю виявити порушення норм бюджетного законодавства розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів. Такі контрольні заходи на етапах до та під час проведення операцій з бюджетними коштами дають можливість недопустити нецільового використання бюджетних коштів. Більшість таких виявлених органами ДКСУ порушень бюджетного законодавства розпорядники та одержувачі бюджетних коштів усувають.

Заходи щодо виявлення порушень бюджетного законодавства органами ДКСУ є більш ефективнішими та доцільнішими, аніж ті заходи, що здійснюються після здійснення операцій спеціалізованими органами державного фінансового контролю. Адже такі заходи не допускають нецільового використання бюджетних коштів. Аналітичні дані щодо виявлених органами казначейства порушень бюджетного законодавства розпорядники та одержувачі бюджетних в процесі виконання державного та місцевих бюджетів підтверджують необхідність здійснення в подальшому контрольних повноважень за використанням бюджетних коштів.

Література:

1. Стоян В., Русін В. Казначейська система виконання бюджету: навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2015. 271 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 19.11.2018).
3. Інформація щодо наданих органами Державної казначейської служби України розпорядникам (одержувачам) бюджетних коштів попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/news/informatsiya-shchodo-nadanikhorganami-derzhavnoi-kaznacheyskoi-sluzhbi-ukraini-rozporyadnikam-oderzhuvacham-byudzhethnikh-koshtiv-poperedzhen-pro-nenalezhne-vikonannya-byudzhethn-5c07d167d2ba4> (дата звернення: 20.11.2018).
4. Інформація щодо усунутих розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів порушень, зафіксованих у попередженнях про неналежне виконання бюджетного законодавства. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/news/informatsiya-shchodo-usunutikh->

rozporyadnikami-oderzhuvachami-byudzhetnikh-koshtiv-porushen-zafiksovanikh-u-poperedzhennyakh-pro-nenalezhne-vikonannya-byudzhetnogo-zakonodavstva (дата звернення: 20.11.2018).

5. Інформація щодо зупинення операцій з бюджетними коштами. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/news/informatsiya-shchodo-zupinennya-operatsiy-z-byudzhetnimi-koshtami> (дата звернення: 20.11.2018).

Савчук Світлана Василівна

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

Коломийчук Наталія Михайлівна

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Сучасні виклики розвитку демократичного суспільства та активізація процесів децентралізації вимагають посилення ролі громадського контролю як на державному, так і на місцевому рівнях. При цьому актуальність здійснення контролю громадськості за діями влади зростає, зважаючи на ситуацію у зовнішньополітичному, фінансово-економічному та гуманітарному середовищах України.

Недосконалість нормативно-правового підґрунтя у реалізації контрольних заходів громадськими інститутами, низький рівень поінформованості громадян щодо можливості їхньої участі в управлінських процесах, зокрема у прийнятті відповідних рішень місцевої влади, в тому числі з питань формування та використання бюджетних коштів, призводять в результаті до порушення налагодженої співпраці держави та населення.

В контексті вирішення зазначених проблем, доцільним є дослідження зарубіжного досвіду здійснення громадського контролю та застосування відповідних методів впливу громадськості на управлінські процеси.

Як свідчить практика зарубіжних країн, громадський контроль являється неодмінною складовою демократичної держави, і, відповідно, при його відсутності йдеться про обмеження можливостей громадян